

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора психологічних наук,
професора Соколової Ганни Борисівни на дисертаційну роботу
Бужинецької Ксенії Борисівни «Формування навчальної мотивації у
старших дошкільників з порушеннями когнітивного розвитку»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктор філософії за
спеціальністю 053 - Психологія про наукову новизну, теоретичне та
практичне значення**

Стрімке динамічне зрушення євроінтеграційних процесів, розбудова демократичного громадянського суспільства та необхідність в оновленні змісту освіти, позначилося на удосконаленні питань пов'язаних з психолого-педагогічним супроводом дітей з особливими потребами, зокрема з порушеннями когнітивного розвитку.

Особливої актуальності тема дисертаційного дослідження набуває у контексті реформування і осучаснення доктрин національної освіти для дітей з особливими освітніми потребами, що ґрунтується на визначенні шляхів раннього попередження і усунення несприятливих чинників особистісного становлення дошкільників з порушеннями когнітивного розвитку.

У наукових джерелах обґрунтовано, що труднощі, які відчують діти із когнітивними порушеннями пов'язані з недоліками як в регуляційному компоненті психічної діяльності (недостатністю уваги, незрілістю мотиваційної сфери, загальною пізнавальною пасивністю і зниженим самоконтролем), так і в її операційному компоненті (зниженим рівнем розвитку окремих психічних процесів, моторними порушеннями, порушеннями працездатності).

У цьому контексті дисертація К. Б. Бужинецької є актуальним і ґрунтовним дослідженням у сучасній психологічній науці. Безумовна актуальність роботи виявляється у тому, що вивчення навчальної мотивації дошкільників з порушеннями когнітивного розвитку представляють значний науковий інтерес, а результати дослідження мають вагоме практичне значення. Одержані дані стали підґрунтям для розроблення системи заходів, спрямованих на успішну адаптацію цих дітей до школи, подоланню кризового переходу до

навчальної діяльності, що сприятиме ефективному опануванню навчальних знань.

Про наукову обізнаність здобувача свідчить чітко визначений науковий апарат дисертації: мета, завдання, об'єкт, предмет, теоретико-методологічна основа дослідження.

У психолого-педагогічному інструментарії подано як теоретичні, емпіричні, так і статистичні методи дослідження.

У теоретичному плані проаналізовано проблему навчальної мотивації старших дошкільників з порушеннями когнітивного розвитку, визначено організаційно-методичні, педагогічні і психологічні умови формування навчальної мотивації у дітей зазначеної категорії, обґрунтовано модель навчальної ситуації в умовах закладу дошкільної освіти щодо дослідження навчальної мотивації.

Необхідно відзначити точність визначення авторкою роботи ключових методологічних позицій, які склали основу дисертаційного дослідження. Дисертанткою здійснено ґрунтовний науковий пошук, про що свідчить аналіз низки наукових джерел з проблеми формування навчальної мотивації, у тому числі, старших дошкільників з порушеннями когнітивного розвитку.

На основі науково-теоретичного узагальнення наукових досліджень описано сутність і складність структури об'єкта дослідження, а також розроблено характеристику його структурних компонентів та специфіку їх функціонування. Представлені результати особливостей формування навчальної мотивації старших дошкільників з порушеннями когнітивного розвитку та матеріали констатувального й формувального етапів дослідження. Відповідно до визначених об'єкта, предмета, мети та завдань здійснено і виклад результатів дослідження.

Заслужують на особливу увагу науково-обґрунтовані теоретико-методичні засади формування навчальної мотивації старших дошкільників з порушеннями когнітивного розвитку, які є підґрунтям розробленої авторкою моделі навчальної ситуації, що містить такі етапи: організаційно-мотиваційний, діяльнісний, контрольно-оцінний, рефлексивний, корекційно-

розвивальний.

Цінним доробком у практичному аспекті є вдало підібраний методичний інструментарій методики формування навчальної мотивації старших дошкільників з порушеннями когнітивного розвитку, який у різній мірі спрямований на досягнення корекційно-розвивальних цілей: формування вмінь інтересу до навчальних завдань, формування пізнавального інтересу, мотивації досягнення.

Визначена мета дослідження роботи повністю узгоджується з найважливішими питаннями практичної складової спеціальної психології, а саме: розроблення теоретично-обґрунтованої та експериментально апробованої методики формування навчальної мотивації у старших дошкільників з порушеннями когнітивного розвитку.

Заслужують на позитивну оцінку й загальні висновки дослідження, які за змістом відповідають поставленим завданням та представленим у дисертації матеріалам.

Суттєвим внеском у практику спеціальної психології є розроблена та впроваджена дисертанткою методика формування навчальної мотивації у старших дошкільників з порушеннями когнітивного розвитку, що позитивно вплинула на розвиток когнітивної сфери дошкільників в умовах змодельованої навчальної ситуації та сприяла розвитку спостережливості, уваги, кращому запам'ятовуванню нової інформації, підвищенню функціонування мисленнєвих дій (здійснювати регуляцію дій, планувати, оперувати та контролювати діяльність у внутрішньому плані), мотивації досягнення тощо.

У дослідженні здійснено системний аналіз наукових джерел у галузі психології; проаналізовано проблему навчальної мотивації у дітей з порушеннями когнітивного розвитку з погляду різних наукових підходів; розроблено структурно-функціональну модель навчальної мотивації, яка містить три компонента: динамічний, пізнавальний і оціночно-позиційний; розроблено і обґрунтовано структуру заняття в системі змодельованої навчальної ситуації для старших дошкільників з порушеннями когнітивного розвитку; розроблено методику формування навчальної мотивації у дошкільників з порушеннями когнітивного розвитку на підґрунті виділених

критеріїв, показників та рівнів сформованості компонентів навчальної мотивації; визначено та обґрунтовано організаційно-методичні, педагогічні та психологічні умови формування навчальної мотивації у старших дошкільників з порушеннями когнітивного розвитку.

Логічність та послідовність викладеного матеріалу свідчить про ґрунтовне розкриття теми дослідження. Результати та основний зміст дослідження висвітлено у достатній кількості наукових публікацій.

Наукові положення та висновки дисертації мають достатнє теоретичне, методологічне й емпіричне обґрунтування. Це обумовлено великою кількістю проаналізованих здобувачкою наукових праць, апробацією результатів дослідження на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, а також використанням сучасних загальнонаукових та спеціальних методів дослідження.

Насамкінець хотілося б ще раз акцентувати увагу на значущості дисертаційної роботи, зокрема ефективності розробленої дисертанткою методики формування навчальної мотивації у дошкільників з порушеннями когнітивного розвитку на підґрунті виділених критеріїв, показників та рівнів сформованості компонентів навчальної мотивації, впровадження якої засвідчує ефективний вплив формувальної методики на розвиток навчальної мотивації.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу видається за доцільне висловити окремі зауваження та побажання:

1. Попри ґрунтовний теоретичний аналіз проблеми, що досліджувалася, доцільно, думається, що не завадило б у дисертації детальніше охарактеризувати психічні, вікові та індивідуальні особливості розвитку дітей з порушеннями когнітивного розвитку, зокрема мисленнєвої сфери, які можна було б враховувати при створенні індивідуальної програми розвитку дитини в умовах інклюзії. Що, на нашу думку, сприяло б ґрунтовнішому розкриттю саме специфіки формування внутрішньої мотивації.

2. У експериментальній частині дисертації досить вдало дібрано і описано методику формування навчальної мотивації у дошкільників з порушеннями когнітивного розвитку. Тож, на нашу думку, було б доцільним викласти

матеріали дослідження у практичних розробках для педагогічних працівників з метою надання корекційно-розвивальних послуг для дітей, які відвідують різні типи дитячих закладів освіти, зокрема з традиційною системою виховання та спеціальні дошкільні заклади освіти.

3. На наш погляд, не достатньо розкрито сутність вольового акту, більш детальне дослідження якого б дозволило визначити ступінь узгодженості функціональної взаємодії між мотиваційними та вольовими механізмами, що значно б підсилило формувальний експеримент.

4. У теоретичній частині дослідження достатньо глибоко проаналізовані зарубіжні наукові джерела, разом з тим, на нашу думку, значно менше уваги приділено працям українських науковців, що б підсилило подану інформацію і розширило діапазон досліджуваної проблеми.

Відповіді на ці запитання та зауваження можуть бути надані в ході публічного захисту дисертації.

ВИСНОВОК.

Наведені зауваження ніякою мірою не впливають на загальну позитивну оцінку кандидатської дисертації Бужинецької Ксенії Борисівни, що є актуальним і оригінальним науковим дослідженням у галузі спеціальної психології, містить цікаві авторські методичні підходи та експериментальні результати, які варто розглядати як побажання для подальших досліджень.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті, поставлені здобувачем наукові завдання вирішені повністю, мету дослідження досягнуто. Основні положення дисертації містять елементи наукової новизни.

Викладене дає змогу зробити висновок про те, що дисертаційне дослідження «Формування навчальної мотивації у старших дошкільників з порушеннями когнітивного розвитку» Бужинецької К. Б. є цілісною, завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомое теоретичне та практичне значення, відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, зокрема вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах

(наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями: від 03 квітня 2019 року № 283; від 12 січня 2022 р. № 44; від 19 травня 2023 р. № 502), а її автор – Бужинецька Ксенія Борисівна – заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 - Психологія.

Офіційний опонент:

доктор психологічних наук, професор,

в.о. директора навчально-наукового

інституту фізичної культури, спорту та реабілітації

Державного закладу «Південноукраїнський

національний педагогічний

університет імені К. Д. Ушинського»

Ганна СОКОЛОВА

